

કવિતા/ગજલ

નુનિલા મુસ્કાનહરુ

મિત્ર,
હરેક જિન્ડગીકા ભોગાહરુમા
નુનિલો મુસ્કાનહરુ
ભૂટકો મીઠો હાઁસોલે ઢાકી
પર્દાઓ મુખરાએ
પ્રગતિ ભેણકા આંશુહરુલાઈ

જીવનમા સાંચેર જિનુન પનિ ત્યાં
સાહસ ચાહિને રહેછ .
કસેલે ફૂલલાઈ કાઁડા ભની લેખેર ગએ.
કસેલે કાંઢાહરુમા
આફનો જિન્દગી દેખેર બાયેકા છન .
યહું,
લાગેપછિકા ઠેસહરુમા સમ્હાલિન,
ભોગેપછિકા ચોટહરુ
અંગાલ પનિ,
સાહસ ને ચાહિને ત રહેછ .
મુદુ નહુનેહરુલે
માયાકો કુરા ગરેર ગએકા છન .
સાના ચિત્ત હનેહરુલે નૈ
મનકો કુરા ગરેર ગએકા છન .
રોપેર ચુરા બાળપનહરુમા
યોવનકો કુરા ગરેર ગએકા છન .
તર,
હિલોબીચ ફૂલ પનિ સાહસ ચાહિને રહેછ .
અધ્વાર ને નૈનબનિ મેટિએકા ચાયાહરુ
ફેરિ-ફેરી લેખન ન્યાય અક્ષરહરુમા
સાહસ ચાહિને રહેછ .
ઓંટ ચાહિને રહેછ .

ચન્દ્રગઢી, ભાપા

વિશવામ અમ્રે પણ દમ્પતીહરુમા છોરાકૈ ચાહના રાખે થૈએ છન . છોરી પણ છોરા જન્તકૈ હુન્ ભન્ને માનવતા કિવાસ ભિન્નરહે પણ માનિસહરુકો માનસપટલવાટ છોરાકો ચાહના હાટિસરકો છૈન . ખોરા જનુસાનહરુલે પણ છોરા ને જન્માંનું ભન્ને ઉપાય પત્તા લગાઉને રહેકો પાંદન્ચ . છોરા પ્રાથમિકતામા રહેકો પાંદન્ચ . જાનેરે પણ શિક્ષિત માનિસહરુનું નૈ છોરાકો ખોજમા લાગેકા છન .

માનિસહરુલે છોરાકો ચાહના રાખુનું યા છોરીકો તર છોરા જન્મનું ર છોરી જન્મનું માનિસહરુલો ભરપરો હાત હુદેન . ત્યો ત બચ્ચા જન્મનેછું માત્ર થાના હુને કુરા હો . બચ્ચા જન્મનેછું માત્ર છોરા યા છોરી ભન્ને કુરા થાન હુને રહેર ગરેર કુરા હો . યસલે ગર્માવસ્થામૈ જેન્ડર થાહ ભાર ગ્રેન વિદેન . તૈપણ ગર્મમા છોરા યા છોરી હુદીછિનું ભનેર અનુમાન લાયને પરમ્પરાગત જાન વિશવામ મૌજું રહેકા છન .

જસલે ગાંડા જેન્ડર પર્ફિચાન ભાર્પાંછી ભ્રૂણ હત્યા યા ગર્મપતન ગરેને ચલન વહેદે છે . વિજાનલે ત પેટમા કુન જેન્ડર છુ ભનેર દ્વારાકૈ દેખાયિદિને ગાનાંલે માનિસહરુલાઈ ગર્મપતન ગરેને સંજાનો પારિવિદીકો છુ . જસલે ગાંડા છોરી ભ્રૂણ દેખેપણી કતિપય દમ્પતીલે ગર્મપતન ગરેને ગરેકા પાંદન્ચ . પ્રાણશ: દેખાહરુમા વૈનાનિક રૂપમૈ ગર્મપતન ગરેને સુવિધા પ્રાપ્ત છન .

‘આઈ ત કે સારો મોટોકો હો, છોરા પાંદંદ્યો કી કયા હો !’ કોઈ ગર્મવતીલાઈ સાથીસાંપનીહરુ વસ્તે પ્રશ્ન ગરેને ગર્દન્ચનું માનિસહરુમા સમાજમા . ‘અં હોલા મોટાઉદેમા છોરા પાયને ભાએ ત સાથીસાંપનીહરુનો પ્રશ્નના લાજારાંડે યસ્તે ઉત્તર વિને ગર્દન્ચનું ગર્મવતીહરુને . યસલે કે દેખાયંદું ભને નેપાલી સમાજ લગાયતકા સમાજમા ગર્મવતી મોટાઉનુંનાઈ છોરો પાયને સમ્માવનાકા રૂપમા હોંદિને રહેછ . અનિ મહિલાહરુનો મનમા છોરાકે ચાહના વાસ ગરેકો હુંદો હેઠે .

અંદ્રા ત્રિમિ ત કે સારો મોટોકો હો, છોરા પાંદંદ્યો કી કયા હો !’ કોઈ ગર્મવતીલાઈ સાથીસાંપનીહરુ વસ્તે પ્રશ્ન ગરેને ગર્દન્ચનું માનિસહરુમા સમાજમા . ‘અં હોલા મોટાઉદેમા છોરા પાયને ભાએ ત સાથીસાંપનીહરુનો પ્રશ્નના લાજારાંડે યસ્તે ઉત્તર વિને ગર્દન્ચનું ગર્મવતીહરુને . યસલે કે દેખાયંદું ભને નેપાલી સમાજ લગાયતકા સમાજમા ગર્મવતી મોટાઉનુંનાઈ છોરો પાયને સમ્માવનાકા રૂપમા હોંદિને રહેછ . અનિ મહિલાહરુનો મનમા છોરાકે ચાહના વાસ ગરેકો હુંદો હેઠે .

ઇલામ નયા- ૭, ઇલામ

ગજલ

દિલીપકુમાર શ્રેષ્ઠ

સંસારમા એઉટા માણે અદ્ભૂત છ
નપત્યાએ હેનું હોલ ધૈરે સુબુત છ

કાર્બનદાઈ અકસ્માઈ સાસમા લિનું
ડુન સંકષુ ઉ-ચન્દ્રલોકાં દૂટ છ

નાનાઉલી-દેખન, સુન મિલ્ચ બાંચે
સમ્પદી બેહિસાબમનીકો અકુલ છ

ધૈરે રોએકા છન પદુકીલે પેટ કસેર
ક-કસેલાઈ ભને ઉપવારમા છુટ છ

છૈન કૈ ઇમાન્દાર બાલી બાલી ખોજદા
તિમી માત્ર હોઇન યાંનો સબે ભુટૈભુટ છ

ઇલામ નયા- ૭, ઇલામ

ગુરુ પૂર્ણિમાકો મહત્વ

યો અન્યકાર માયારૂપી સંસારવાટ ઉજ્જાલો પ્રકાશમય ભગવાનમા જસલે પુચ્છાનું સંકષુતીમા ગુરુલાઈ ઈંઝરવકો સ્થાન પ્રદાન ગરિએકો છુ . ગુરુ ર ભગવાનમા મેદ રાખન હુંદેન ભનિન્ચ, ગુરુ ર ગોવિન્દકો દર્શનસાંગે ભયો ભને સર્વપ્રભય ગુરુલાઈ બન્દના ગરી . અનિ ભગવાનલાઈ હોગ પ્રણામ ગર્બન્દુંભને શાસ્ત્રીય માન્યતા છુ . કિનકિ ગુરુલે માનસંગ પુને માપ દેખાયિનુંમાંકો હુનાલે ગુરુલાઈ પ્રથમ બન્દના ગરિએકો હો, ત્યાંસે ભને રંગને ગર્દન્ચું .

ત્યાંસે ગુરુલુંત્વનો જાન ર મહત્વનો આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું . ગુરુલાઈ પ્રથમાંનું માનિસહરુનો જાન ર મહત્વનો આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું . ગુરુલાઈ સામાચાર્યની જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું .

અનિ ગુરુલાઈ પ્રથમાંનું માનિસહરુનો જાન ર મહત્વનો આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું . ગુરુલાઈ સામાચાર્યની જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું .

અનિ ગુરુલાઈ પ્રથમાંનું માનિસહરુનો જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું . ગુરુલાઈ સામાચાર્યની જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું .

અનિ ગુરુલાઈ પ્રથમાંનું માનિસહરુનો જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું . ગુરુલાઈ સામાચાર્યની જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું .

અનિ ગુરુલાઈ પ્રથમાંનું માનિસહરુનો જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું . ગુરુલાઈ સામાચાર્યની જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું .

અનિ ગુરુલાઈ પ્રથમાંનું માનિસહરુનો જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું . ગુરુલાઈ સામાચાર્યની જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું .

અનિ ગુરુલાઈ પ્રથમાંનું માનિસહરુનો જાન ર મહત્વની આંત્રમાં સંકષુતીમા ગુરુલાઈ હુંદું . ગુરુલાઈ સામાચાર

प्रियंकाको गर्भावस्था उत्सवमा महिला साथ किन ?

अ

हिले सामाजिक सञ्जाल नायिका प्रियंका कार्कीमाथि खनिएको छ । उनलाई सभ्यता र संस्कार सिकाएर गाली गरिरहेकाहु आफैले दिएको प्रतिक्रिया करिको सम्य र संस्कारी छ, भन्ने कुरा चाहिं बिसिरेहेका छन् । नायिका कार्कीले गरेको गल्ती भनेको उनले आफ्नो गर्भावस्थालाई उत्सवका रूपमा मनाएर सामाजिक सञ्जालमा ल्याउनु हो । उनले 'हामी गर्भवती छौं' भनेर सामाजिक सञ्जालमै घोषणा गरेदेखि आफ्ना प्रशंसकहरूका लागि गर्भावस्थाका तस्वीर सामाजिक सञ्जालमा निरन्तर पोस्ट गरिरहेको छन् ।

जुन कुरा समाजलाई पचाउन गाहो भइरहेको छ । भलै यो समाज सन्नी तिवारीका चलन्चित्र हेरेर भित्रियै मन मखलेल बनाउँछ, र सामाजिक सञ्जालमा आएर सभ्यता र संस्कार सिकाउँछ । यस्तो दोहोरा चरित्र भएको समाजमा प्रियंका मातृ होइन हर कोही महिलाले सम्मान पाउनान भन्ने सोच्नु भ्रम मात्र हो । गर्भावस्था हरेक महिलाका लागि विशेष अवस्था हो । ऐउठा जीवनलाई आफ्ने पेटभित्र हुर्काउन सक्ने क्षमता प्रवृत्तिले महिलालाई मात्रै दिएको छ । 'मर्निङ सिक्नेस' ले गलेर शरीरमा आउने आलस्यलाई पन्छाएर, खानाप्रतिको अस्त्रिचलाई जित्तै सक्नीनसक्ती दुखेक, दिन प्रतिदिन भारी हुँदै गएको ज्यानलाई स्फुर्तिका साथ प्रस्तुत गर्दै र समस्यालाई फैल्दै हरेक काम एकल ज्यानको फैला गर्न सक्नु उत्सव नभएर के हो त ?

तिवारीलाई समस्या छ, तिमी आराम गर्न भन्ने परिवारका सदस्य वा खानारी श्रीमानहरू किट होलान् ? अभ्यु आफ्नो बढौदै रारेको पेटलाई कसरी हुन्छ लुकाएर दिँदैने महिलाको सख्ता नै धेरै छ । त्यसैले प्रियंकाले भै उत्सव मनाउन सक्ने र त्यसलाई सार्वजनिक गर्न सक्ने अवस्थामा आम गर्भावती छैनन । अनेक मूल्य-मात्रामा र संस्कारले किंचित्र हुर्केका आम छोरीहरूले यो आंट गर्न सक्नैनन् पनि । तर, चलन्चित्र क्षेत्रमा लामो समयोदेखि काम गेरे आंटिलो बनेकी नायिकाले यो काम गर्न सकिन् । यसमा किन समस्या ?

फैरि उनले आफू सामान्य अवस्थामा हुँदा सामाजिक सञ्जालमा पोस्ट गर्ने तस्वीरहरूमा 'ओहो!', 'फायर', 'सेक्सी' भनेर प्रतिक्रिया दिनहरू नै अहिले उनलाई गाली गरिरहेका छन् । त्यसैले समाजको यस्तो दोहोरो चरित्र प्रवर्णन हुनुलाई सामान्य रूपमा लिने कि यसको विश्लेषण गर्ने, बहसको विषय हुन सक्ना । किनभने नेतादेखि आम नायिकवीच खासगाली महिलाका मुद्दामा बारम्बार देखिने यस्तै चरित्र परिवर्तनका लागि बाधक बनिरहेको छ ।

अंदैले हामी चाहिरेको छैनने पनि महिलाले म ऐउठा वा दुखटा मात्रै बच्चा जन्माउँछ भनेर प्रतिक्रिया दिनहरू नै अहिले उनलाई गाली गरिरहेका छन् । त्यसैले समाजको यस्तो दोहोरो चरित्र प्रवर्णन हुनुलाई सामान्य रूपमा लिने कि यसको विश्लेषण गर्ने, बहसको विषय हुन सक्ना । किनभने नेतादेखि आम नायिकवीच खासगाली महिलाका मुद्दामा बारम्बार देखिने यस्तै चरित्र परिवर्तनका लागि बाधक बनिरहेको छ ।

आंटिले हामी चाहिरेको छैनने पनि महिलाले म ऐउठा वा दुखटा मात्रै बच्चा जन्माउँछ भनेर प्रतिक्रिया दिनहरू नै अहिले उनलाई गाली गरिरहेका छन् । त्यसैले समाजको यस्तो दोहोरो चरित्र प्रवर्णन हुनुलाई सामान्य रूपमा लिने कि यसको विश्लेषण गर्ने, बहसको विषय हुन सक्ना । किनभने नेतादेखि आम नायिकवीच खासगाली महिलाका मुद्दामा बारम्बार देखिने यस्तै चरित्र परिवर्तनका लागि बाधक बनिरहेको छ ।

हामीले आफ्नो शरीरमाथिको अधिकारलाई आफै प्रयोग र निर्णय गर्न सक्ने महिलाहरूको संख्या बढाउन छ । मेरो शरीर मेरो अधिकार हो भन्ने कुरा सक्नु उत्सवका लागि विशेष अवस्था हो । यसमा किन समस्या ?

उनीहस्तका शरीरका अङ्ग-प्रत्यक्ष चिनाउनु छ, तिनका बारेमा जानकारी दिनुछ, ताकि आफ्नो शरीर परिपक्व भएको उनीहले थाह पाउन र निर्णय गर्न सक्नु ।

नेपालमा लाखों महिलाहरू पाठेघर खस्ने समस्या भोगिरहेका छन् । सामाजिक सञ्जालमा संस्कार सिकाउन आउने दाजुभाइहरू एक पटक आफ्नो आमालाई सोन्जस त- कैतै उर्दौंको पाठेघर खस्नेको त छैन ? अथवा तपाईंको श्रीमतीको सेतोपारी बगेको कूहा तपाईंलाई थाहा छ ? दिवीबहिनी भाउ जबुवारीको थाहा पाउनु त धेरै टाढाको विषय भयो । आम र श्रीमतीलाई सोन्जस त ?

महिलाहरूलाई सौन्धर्यात्मक देख चाहेने हामी सामाजिक संस्कारकै परिणाम हो- आफ्ना आमाहरूको पाठेघर चौथो डिग्रीमा खुबैजल थाहा नपाउने । यसां र पिप्र बरेपछि, व्यान्यसले थल पारेपछि रुदै उपचारका लागि हिँड्ने । यो सबैको जरो यहाँनै जोडीएको छ । २५औं शताब्दीका पुस्ता भन्न्यै, तर महिलाहरू छोरा पाउन लगातार १२ बटासम्म सन्तान जन्माउन बाय्य छन् । छोरी पाएकै कारण घरबाट निकालिएका छन् । विज्ञहस्तका अनुसार गर्भावस्थामा गहौं भारी ओन्स, सुक्त्रेमा आराम

कवु नेपाल

महिलाको सम्पूर्ण शरीरमाथिको नियन्त्रण पुरुष सत्तालाई आफ्नो हातमा लिएको छ । यहाँको सामाजिक व्यवस्थामा महिलाको शरीर पुरुषको सम्पत्ति हो । त्यसैले महिलाको शरीरलाई उसले चाहै अनुसार भेगचलन गर्दै । उसको अप्राकृतिक भोगचलनबाट यो सम्पत्ति जीर्ण भएमा उसलाई अर्को मित्रियाउन समाजले निर्वाचन पुष्ट दिएको छ । त्यो जीर्ण शरीरप्रति उसले कुनै जिम्मेवारी पुरा गर्नु पर्दैन, कुनै उत्तराधिकारी हुँदैन । मर्दको सात वटी भन्ने उत्थान सुनेर वा भनेन उत्थान सुनेर वा भनेन हुर्केका हैन, जीर्ण शरीर स्थानारेव बस्तै त कूरै आउदैन ।

नपाउनु, गर्भावस्था र सुक्त्रेमा पोषणयुक्त खाना नपाउनु, उमेर नपुरी विवाह गर्नु र बच्चा जन्माउनु पाठेघर खस्ने मुख्य कारण हुन् । लगातार बच्चा जन्माउनु पनि यसमिति पर्छ । तपाईंलाई लान आवासीय विवाहमा प्रियंकाको कथा कसरी जोडिएछ ? महिलाले आफ्नो शरीरमाथिक आफ्नो नियन्त्रणको अधिकार नपाउँदै पी सारा समस्या आएका हुन् । महिलाको सम्पूर्ण शरीरमाथिको नियन्त्रण पुरुष सत्तालाई आफ्नो नियन्त्रणको अधिकार नपाउँदै अर्को भित्रियाउन समाजले निर्वाचन पुरुषमा छुरै दिएको छ । त्यो जीर्ण शरीरप्रति उसले कुनै जिम्मेवारी पुरा गर्नुपर्दैन, कैन उत्तराधिकार द्वारा हुन्ने । 'मर्दको सात वटी' भन्ने उत्थान सुनेर वा भनेन हुर्केका हैन, जीर्ण शरीर स्थानारेव बस्तै त कूरै आउदैन ।

सरकारले महिलाको पाठेघर खस्ने समस्याको गम्भीरता थाह पारेपछि निशुल्क शल्पिकाय गर्ने योजना ल्यायो । युप्रै निझी संघ-संस्था मार्फत यो काम गरिएको थियो । सुर्वेतमा सुपारा मेमोरीयल ट्रस्टले महिलाहरूको निशुल्क शल्पिकाय गरेको थियो । यसमा युप्रै विवाहदिवे दिएको जवाब भन्नै डरलाग्दै थियो- 'श्रीमानले आफै यो कुरा थाहा पाएनन । पाठेघर खस्दाखाल्दै तीन जना छोराछोरी जमाइनैन । यस रुद्दा उसले पाठेघर बाहिर नियन्त्रितयो । यस रुद्दा उसलाई आराम पाइन न त उनले आराम पाइन न त पोषिलो खानेकुरा । बच्चा जन्मेपछि पाठेघर भन्ने धेरै बाहिर आउँथ्यो ।

श्रीमानलाई जिन्नुभएन भन्ने प्रेष्ट्रामा उनले दिएको जवाब भन्नै डरलाग्दै थियो- 'श्रीमानले आफै यो कुरा थाहा पाएनन । यसले धेरै बाहिर आउँदैन । यस्तो समस्या भन्नेती एकली महिला विनानैन न त उनले आराम पाइन न त पोषिलो खानेकुरा । अहिले पनि हजारौ महिलाहरूको नियन्त्रण यही हो ।

मानव विकास सूचीकांकको पुछारमा भएको बाजुराका महिला कुपोषित छन् । वैष्णविच्छेद बच्चा जन्माउन बाय्य उनीहारुका समय नपुरी कीति

बच्चा खेर जान्छन वा कुपोषित बच्चा जन्मन्दून र जन्मिएपछि मर्दून । सुदूरपश्चिमाचाका कति भविष्यका कर्णधार भेडा र गाड्गोठमा जन्मिरहेको छन् । कति वालालाईका उमेर नपुरी विहे गर्न बाय्य छन् । विहे गरेको संस्कार भन्दैमा भेटिएका सब दुङ्गा दोन्पुरापछि भन्ने पनि होइन । महिलाको कपालाले संस्कारीको निर्धारण गर्छ ? लुकि-लुकि विभिन्न उच्चैर्खल भिडोयो हेरेर, सन्नी लियोनीका चलचित्र हेरेर रमाउने संस्कार र संस्था सञ्जालमा आएर संस्कार भन्ने शरीरमा आउँदैन । कानून लगाउँदै यसले विकास विकास दिन ज्यूका त्यू छन् ? किनभने समाज जहाँनै तही । परिवर्तनका लागि यसमाजका चेतनाको छेवे पनि कोटिएको छैन ।

हामी वाँचेको जमानाका चेतनालाईलू बस्ने सहरकै कुरा गर्ने । हामी कति वालीहरूले म विहे गर्नी बाय्य छन् । बाय्य वाँचेको जमानाउँदून वा जन्माउँदून वा पाएका छन् । अथवा म यो उमेरमा विहे गर्नु, योसंग विहे गर्नु, विहे गर्ने बाय्य छन् । अथवा म यो उमेरमा विहे गर्नु, योसंग विहे गर्नु, विहे गर्ने बाय्य छन् । अथवा म यो उमेरमा विहे गर्नु, योसंग विहे गर्नु, विहे गर्ने बाय्य छन् । अथवा म यो उमेरमा विहे गर्नु, योसंग विहे गर्नु, विहे गर्ने बाय्य छन् । अथवा म यो उमेरमा विहे गर्नु, योसंग विहे गर्नु, विहे गर्ने बाय्य छन् । अथवा म यो उमेरमा विहे गर्नु, योसंग विहे गर्नु, विहे गर्ने बाय्य छन् ।

हो, यसै संस्कार र हुर्केलाई हो आमाको त कुरै छाँडै